

Asia: VN/20873/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

KRIS-Suomen keskusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asetusluonnoksesta. Keskusliitto pitää asetuksen tavoitteita kannatettavina ja asetusmuutoksen tavoitteita perusteltuina, mutta katsoo, että perustelumuistiota tulisi täsmentää erityisesti valtakunnallisten keskusjärjestöjen toiminnan arvioinnin osalta. Julkisten avustusten kohdentamisessa tulee painottaa toiminnan vaikuttavuutta, tarvelähtöisyyttä ja resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä. KRIS-Suomen keskusliitto tarkastelee lausuntopyyntöä erityisesti valtakunnallisten keskusjärjestöjen tehtävien ja toimintaedellytysten näkökulmasta.

Tarvearvion muodostaminen valtakunnallisissa keskusjärjestöissä

Perustelumuistiassa korostetaan tarvearvion merkitystä avustuksen myöntämisen harkinnassa. Keskusliitto pitää tätä perusteltuna. Perusteluissa tulisi kuitenkin täsmentää, miten valtakunnallisten keskusjärjestöjen tarvearvio muodostetaan.

Keskusjärjestön toiminnan tarve ei perinteisesti perustu ensisijaisesti omaan asiakastyöhön, vaan jäsenjärjestöjen toimintaedellytysten vahvistamiseen sekä niiden kohderyhmien tarpeisiin. Keskusjärjestöt mahdollistavat jäsenjärjestöjen toiminnan rakentamalla valtakunnalliset yhteistyörakenteet, laatimalla viranomaisten kanssa valtakunnallisia yhteistyösopimuksia, kehittämällä yhteisiä toimintamalleja sekä vastaamalla toiminnan laadun, koulutuksen, vaikuttavuuden arvioinnin ja tiedonhallinnan kehittämisestä.

Perustelumuistiosta ei käy riittävän selkeästi ilmi, miten valtakunnallisten keskusjärjestöjen toiminnan tarvetta arvioidaan suhteessa suoraan asiakastyötä tekeviin järjestöihin. Koska keskusjärjestöjen tehtävänä on ensisijaisesti luoda jäsenjärjestöjen toimintaedellytyksiä eikä tuottaa asiakastyötä samassa laajuudessa kuin paikallisyhdistykset, olisi arviointiperusteita syytä täsmentää

tältä osin. Tämä lisäisi avustusharkinnan ennakoitavuutta, läpinäkyvyyttä ja hakijoiden yhdenvertaista kohtelua.

Perustelumuistiota tulisi täsmentää myös siltä osin, mitä toimintaympäristön muutoksilla tarkoitetaan tarvearvion laadinnassa. Hakijoiden kannalta olisi tärkeää, että perusteluissa kuvataan, voidaanko tarvearviossa ottaa huomioon esimerkiksi kohderyhmän palvelutarpeen kehitys, viranomaisten ennusteet, lainsäädännön muutokset tai julkisen palvelujärjestelmän muutokset. Selkeämpi ohjeistus lisäisi avustusharkinnan läpinäkyvyyttä ja ennakoitavuutta.

Rakenteiden merkitys resurssien tehokkaassa käytössä

Keskusliitto pitää tärkeänä, että avustusten käytössä korostetaan kustannustehokkuutta ja resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä. Perusteluissa tulisi kuitenkin tunnistaa nykyistä selkeämmin, että toiminnan mahdollistavat rakenteet eivät ole pelkästään hallinnollisia kustannuksia, vaan keskeinen osa toiminnan vaikuttavuutta.

Valtakunnallinen toiminnan koordinointi, viranomaisten kanssa laadittavat yhteistyösopimukset, yhteiset koulutukset, keskitetyt tiedonkeruumenetelmät, yhteiset tietojärjestelmät ja ohjelmistolisenssit, vaikuttavuuden arviointi sekä yhteiset toimintamallit mahdollistavat sen, että jäsenjärjestöt voivat kohdentaa mahdollisimman suuren osan omista resursseistaan varsinaiseen kohtaavaan asiakas- ja vertaistyyöhön.

Rakenteiden tarkoituksena ei ole lisätä hallintoa, vaan vähentää päällekkäistä työtä, vahvistaa toiminnan laatua ja varmistaa, että käytettävissä olevat resurssit kohdentuvat mahdollisimman tehokkaasti varsinaiseen asiakastyöhön.

Keskusjärjestöjen merkitys

Keskusjärjestöjen toiminnan arvioinnissa tulisi huomioida niiden merkitys jäsenjärjestöjen toimintaedellytysten vahvistajana sekä resurssien tehokkaan käytön mahdollistajana.

Keskittämällä yhteiset työvälineet, ohjelmistolisenssit, kehittämis-, sopimus-, koulutus-, arviointi- ja tukitehtävät valtakunnalliselle tasolle voidaan vähentää päällekkäistä työtä ja kohdentaa paikallisten toimijoiden voimavaroja varsinaiseen asiakas- ja vertaistyyöhön.

Ilman valtakunnallista keskusjärjestöä nämä tehtävät jouduttaisiin toteuttamaan jokaisessa jäsenjärjestössä erikseen. Tämä lisäisi hallinnollista työtä, kasvattaisi kokonaiskustannuksia ja sitoisi paikallisten toimijoiden resursseja pois asiakastyöstä. Keskitetty toimintamalli parantaa siten sekä kustannustehokkuutta että toiminnan laatua.

Päällekkäisyyden arviointi

Perustelumuistiossa korostetaan toiminnan mahdollisen päällekkäisyyden arviointia. Arvioinnissa tulisi kuitenkin huomioida, ettei saman kohderyhmän parissa toimiminen sellaisenaan tarkoita toiminnan päällekkäisyyttä. Esimerkiksi rikosseuraamusasiakkaat muodostavat tutkimusten mukaan

väestöryhmän, joilla on kasautuneita fyysisen terveyden, mielenterveyden, päihteiden käytön, sosiaalisen osallisuuden ja toimintakyvyn haasteita sekä laaja-alainen palveluiden ja kuntoutuksen tarve. Näihin tarpeisiin vastaaminen edellyttää useiden eri viranomaisten ja järjestöjen osaamista sekä keskenään täydentäviä toimintamalleja. Toiminnan arvioinnissa tulisi tämän vuoksi tarkastella kohderyhmän erityistarpeita, toiminnan sisältöä, menetelmiä ja palveluketjuun tuotettua lisäarvoa sen sijaan, että arviointi perustuisi pelkästään siihen, että toimijat työskentelevät saman kohderyhmän parissa.

Arvioinnissa tulisi tarkastella myös toiminnan tavoitteita, menetelmiä, kohderyhmän erityistarpeita sekä palveluketjuun tuotettua lisäarvoa.

Vaikuttavuuden arviointi

Vaikuttavuutta arvioitaessa tulisi huomioida myös toiminnan välilliset vaikutukset. Keskusjärjestön työ ei näy ainoastaan sen omana toimintana, vaan jäsenjärjestöjen osaamisen vahvistumisena, toiminnan yhdenmukaisuutena, yhteisinä toimintamalleina, laadukkaampana tiedonhallintana sekä parempana vaikuttavuuden arviointina.

Keskusjärjestön vaikutukset realisoituvat paikallisyhdistysten kohtaavassa asiakastyössä. Tämän vuoksi keskusjärjestöjen vaikuttavuutta tulisi arvioida myös sen perusteella, miten ne mahdollistavat jäsenjärjestöjen toiminnan laadun, turvallisuuden, jatkuvuuden ja vaikuttavuuden.

Yhteenveto

KRIS-Suomen keskusliitto ry pitää asetuksen tavoitteita kannatettavina. Perustelumuihisti tulisi kuitenkin täydentää siten, että valtakunnallisten keskusjärjestöjen rooli toiminnan mahdollistajana, resurssien tehokkaan käytön edistäjänä ja jäsenjärjestöjen kohtaavan asiakastyön tukijana tunnistetaan nykyistä selkeämmin. Näin avustusharkinta huomioisi yhdenvertaisesti sekä suoran asiakastyön että sen vaikuttavan toteuttamisen edellyttämät valtakunnalliset rakenteet.

Högfors Jarno
KRIS-Suomen keskusliitto ry

Rajamäki Marko
KRIS-Suomen keskusliitto ry